

Povinné tematické okruhy státní závěrečné zkoušky:

Aktualizace 14. 4. 2022

BC. MRES – SZZ

Vysvětlivky:

Pro **Rozvojové zaměření** si studenti volí tyto okruhy: 1) Geografický základ; 2a) Rozvojová studia; 2b) Geografie rozvojových regionů; 4a) Ekonomické aspekty rozvoje **nebo** 4b) Environmentální aspekty rozvoje **nebo** 4c) Sociální aspekty rozvoje (tj. celkově si studenti zapíší 4 okruhy – 1); 2a); 2b) povinně + 1 ze tří volitelných 4a) nebo 4b) nebo 4c)

Pro **Environmentální zaměření** si studenti volí tyto okruhy: 1) Geografický základ; 3a) Environmentální studia; 3b) Aplikovaná environmentalistika; 4a) Ekonomické aspekty rozvoje **nebo** 4b) Environmentální aspekty rozvoje **nebo** 4c) Sociální aspekty rozvoje (tj. celkově si studenti zapíší 4 okruhy – 1); 3a); 3b) povinně + 1 ze tří volitelných 4a) nebo 4b) nebo 4c)

1) Geografický základ

Předmět Globální problémy

Atmosféra, klima a klimatické změny: a. model a struktura atmosféry; b. počasí a klima – definice, rozdíly; c. skleníkový efekt jako přirozený jev a jeho antropogenní souvislosti; d. možné strategie při řešení dopadů klimatických změn; e. konference a úmluvy v souvislosti se změnami klimatu

Narušení ozonové vrstvy: a. základní údaje o ozonové vrstvě; b. historie a predikce dynamiky ozonové vrstvy; c. látky narušující ozonovou vrstvu (základní fakta, principy narušení ozonové vrstvy); d. konference a mezinárodní úmluvy

Znečištění ovzduší: a. antropogenní znečištění ovzduší (druhy a zdroje); b. znečišťující látky (základní charakteristika); emise, imise (definice a popis); c. smog – druhy, podmínky incidence, dopady na člověka a prostředí; d. kyselá depozice

Půda: a. fakta – původ a stáří holocénní půdní vrstvy, složení, struktura; b. antropogenní ohrožení půdy – historie, příčiny (eroze, okyselení, destrukce půdního horizontu); c. zelená revoluce a její důsledky (s důrazem na půdní a vodní ekosystémy a socioekonomické dopady); d) problematika desertifikace a deforestace ve světě

Voda: a. základní fakta o distribuci vody na planetě; b. velký a malý hydrologický cyklus; c. antropogenní ovlivnění hydrologického cyklu; d. vodní díla a jejich problémové aspekty; e. virtuální voda; f. důsledky nedostatku vody (ekologické a sociální)

Přírodní zdroje: a. suroviny; b. odpady a recyklace; c. energie – fosilní paliva, vodík, jádro, obnovitelné zdroje

Vývoj života na Zemi: a. vznik a vývoj života na Zemi; b. katastrofické jevy v průběhu evolučního procesu; c. vznik a vývoj člověka, kulturní evoluce

Biodiverzita: a. model životního prostředí podle Josefa Vavrouška; b. druhová diverzita; c. ekosystémová diverzita a ekosystémové služby

Předmět Fyzická geografie (KGG)

Globální tektonika – stavba zemského tělesa, kontinentální drift, teorie litosférických desek – vymezení litosférických desek, typy rozhraní, tvary reliéfu na jednotlivých typech rozhraní.

Endogenní geomorfologické procesy a tvary a strukturní typy a tvary reliéfu – charakteristika endogenních procesů, sopečná činnost a tvary reliéfu sopečnou činností vznikající, seismická aktivita a strukturní reliéf.

Exogenní geomorfologické procesy a tvary – charakteristika exogenních procesů, fluviální procesy a tvary, kryogenní procesy a tvary, eolické procesy a tvary

Antropogenní geomorfologické procesy a tvary – charakteristika antropogenních procesů, genetické typy antropogenních procesů a typické antropogenní tvary, ovlivnění přírodních procesů antropogenní činností

Základy hydrologie - rozložení světových zásob vody, vlastnosti a funkce vody, oběh vody, Podpovrchové vody a jejich typologie a klasifikace

Limnologie – základní klasifikace jezer, geneze jezer

Oceánografie – rozložení světového oceánu, vlastnosti a pohyby mořské vody, marinní procesy a tvary

Atmosféra - základní pojmy, chemické složení atmosféry, fyzikální vlastnosti atmosféry, základní meteorologické prvky, meteorologická měření a pozorování

Klimatotvorné faktory a kategorie klimatu – základní typologie klimatotvorných faktorů a proudění, všeobecná cirkulace atmosféry, monzunová cirkulace, pasátová cirkulace, místní cirkulační systémy, základní klimatické kategorie

Klimatická změna – příčiny změn a kolísání klimatu, klima v geologické historii, klima v kvartéru, skleníkový efekt

Pedogeografie – základní složky půdy, půdotvorní činitelé, půdotvorné procesy, půdní typy, půdní druhy, eroze půdy

Biogeografie a krajina – biosféra a její členění, bioceózy, biomy, základní krajinní typy

Předmět Ekonomická geografie (KGG)

Klíčoví aktéři v ekonomicko-geografickém prostoru. Role státu, soukromého sektoru (firem) a pracovní síly.

Zapojení regionů/států do globálního ekonomického systému. Periferní, semiperiferní a jádrové oblasti, jejich charakteristika a případné změny. Možnosti a limity jejich ekonomického rozvoje.

Globalizace a její geografické dopady. Postoje ke globalizaci, faktory, jež jí podporují/brzdí a dopady na regiony světa. Role přímých zahraničních investic, působení nadnárodních společností a mezinárodních institucí. Prostorová dělba práce, globální hodnotové řetězce.

Lokalizační faktory v ekonomické geografii. Dělení faktorů a jejich uplatnění v různých sektorech hospodářství. Faktory s rostoucím/klesajícím významem (včetně nerostných surovin). Lokalizační teorie.

Zemědělství a produkce potravin v současném světě. Typy zemědělství a zemědělské systémy. Postavení zemědělství ve světové ekonomice. Dopady globalizace na zemědělství. Inovace v zemědělské výrobě.

Inovace v průmyslové výrobě a jejich prostorové dopady. Průmyslové revoluce, principy fordismu, lean production. Proměna jader světové průmyslové výroby, deindustrializace. Průmysl a globální komoditní řetězce a produkční sítě.

Světový dopravní systém a jeho proměny. Postavení dopravy v současném světě. Změny v dopravních sítích jednotlivých dopravních módů a jejich regionální dopady. Intermodální revoluce. Významné huby a gateways.

Služby a jejich postavení v současném světě. Dělení a typologie služeb. Progresivní terciér. Služby a prostor.

Rozvoj cestovního ruchu a jeho regionální dopady. Dělení turismu, klasický a nový cestovní ruch, rozvoj turistických destinací – pozitivní a negativní dopady. Role místa („place“) v současném cestovním ruchu. Příklady světově významných turistických destinací.

Poznámka: při odpovědích na otázky z ekonomické geografie studenti využívají atlas

2a) Rozvojová studia

Předmět Rozvojová antropologie a sociologie

Zakladatelé sociologie (Comte, Spencer, Tönnies, Durkheim)

Vznik moderní/tržní společnosti (struktura a vlastností tradiční a moderní spol., společ. stavy a třídy

Problém legitimizace sociální nerovnosti, orientace ve světě, socializace a sociální kontrola

Předmět Rozvojové teorie a mezinárodní vztahy

Mezinárodně-politický systém a aktéři v mezinárodních vztazích

Teoretické přístupy MV: realismus, neorealismus vs. liberálně idealistické teorie vs. konstruktivismus

Mezinárodní bezpečnost, bezp. výzvy v rozvojových zemích, humanitární intervence, liberální mír

Modernizační teorie a neoliberalismus v rozvoji

Teorie závislosti, teorie světového systému, socialistické „experimenty“ v rozvojových zemích
Rozvojové přístupy zaměřené na člověka
Rozvoj, moc a privilegia: orientalismus, strukturální nerovnosti, post-rozvoj, intersectionalita

Předmět Rozvojová spolupráce

Rozvojová pomoc – definice, vývoj a trendy
Tradiční bilaterální dárci a instituce a tzv. noví dárci
Evropská unie jako aktér v mezinárodním rozvoji
Organizace spojených národů jako aktér v mezinárodním rozvoji
Soukromí aktéři v mezinárodním rozvoji – nevládní organizace a firmy
Účinnost rozvojové pomoci
Zahraniční rozvojová spolupráce České republiky

3a) Geografie rozvojových regionů

U otázek z předmětů *RG Asie, RG Afriky a RG Latinské Ameriky* - geografická charakteristika podle jednotlivých složek (geologické a geomorfologické poměry, klima, hydrologie, biogeografické poměry, obyvatelstvo, základní politické a hospodářské problémy, historicko-geografické souvislosti):

Jihozápadní Asie (se zaměřením na stát podle vlastního výběru)
Jižní Asie (se zaměřením na stát podle vlastního výběru)
Jihovýchodní Asie (se zaměřením na stát podle vlastního výběru)
Východní Asie (se zaměřením na stát podle vlastního výběru)
Severní Afrika (se zaměřením na stát podle vlastního výběru)
Západní Afrika (se zaměřením na Nigérii)
Střední Afrika (se zaměřením na Kongo)
Východní Afrika (se zaměřením na Etiopii)
Jižní Afrika (se zaměřením na stát podle vlastního výběru)
Střední Amerika (se zaměřením na Mexiko)
Karibská oblast (se zaměřením na stát podle vlastního výběru)
Brazílie
Argentina
Andské země jižní Ameriky (se zaměřením na stát podle vlastního výběru)

Předmět Politická geografie (KGG)

Geopolitika, základní geopolitické koncepce

Stát a nezávislý stát: základní charakteristika, státní moc a její efektivita

Státní území, hranice a hraniční spory

Mezinárodní organizace

2b) Environmentální studia

Předmět Environmentalistika

Ekologie a environmentalistika. Vztah a rozdíly. Základní ekologické pojmy.

Paradigma, sociomorfní modelování a ekleziomorfní struktury.

Ekosystémová a evoluční ekologie – principy paradigmatického sporu a důsledky pro environmentalismus.

Problém růstu populace z pohledu environmentalistiky.

Antropologické determinace lidského chování ve vztahu k prostředí.

Hyletické a eremiální kultury. Příroda jako *fysis*. Lamarckismus a darwinismus. Neodarwinismus vs. environmentalismus.

Předmět Environmentální hodnocení

EIA - cíle, principy a základní postupy environmentálního hodnocení na vybraném příkladu.

SEA - cíle, principy a základní postupy envi hodnocení strategií a koncepcí, význam SEA.

Evropská soustava Natura 2000 a naturové hodnocení v environmentální praxi (příklad).

Naturové hodnocení v procesu EIA/SEA - základní legislativní rámec a odlišnosti.

Biologické hodnocení jako nástroj ochrany biodiverzity v environmentální praxi.

Stavební kameny ekosystémů - klíčové biologické druhy v environmentálním hodnocení v praxi.

Bioindikace v environmentální praxi včetně příkladů bioindikačně významných druhů.

Předmět Člověk a příroda v dějinách západního myšlení

Výklad přírody jako *fysis* u presokratiků.

Platón, Aristoteles. Výklad světa, přírody a způsoby jejich poznávání.

Obraz světa a přírody u stoiků a novoplatoniků.

Středověk, křesťanství a příroda. Metafyzika, Akvinská a Ockham.

Renesance, vznik novověké vědy a dopad na obraz přírody a člověka v ní.

Pozitivismus, empiriokriticismus a konvencionalismus ve vědě. Věda podle Poppera.

3b) Aplikovaná environmentalistika

Předmět Základy obecné ekologie

Co je "ekologie" a čím se zabývá; tři základní přístupy v ekologii a spolehlivost ekologických dat.

Význam evolučního přístupu v ekologii a pojetí biologického druhu; evoluce mezidruhových vztahů.

Evoluční význam prokaryotických organismů, prokaryota v environmentální praxi.

Eukaryotní organismy v konceptu mezidruhové kompetice, disturbance a predace - environmentální aplikace.

Základní versus realizovaná ekologická nika v principu trade-off - environmentální důsledky konceptu.

Proč je studium populací důležité v environmentální praxi (a proč funguje hustotně závislá regulace).

Ekologie globálního ekosystému - biomy a globální klimatická změna jako hrozba i příležitost.

Biologické principy ochrany přírody

Biodiverzita jako klíčový termín ochrany přírody - do jaké míry známe globální biodiverzitu?

Úrovně biodiverzity, stav a trendy globální biodiverzity (nejistoty v teoriích globálního vymírání).

Faktory ovlivňující biodiverzitu v čase a prostoru, geodiverzita.

Ochrana populací - metody a aplikace v environmentálním managementu.

Chráněné území - nejvýznamnější institut ochrany biodiverzity?

Hodnota biodiverzity aneb co vlastně chránit - biologické druhy nebo procesy v přírodě?

Biodiverzita a ekosystémové služby, ekosystémové ne-slужby, ekosystémový adaptační management.

Krajinná ekologie

Proč je znalost historie kulturní krajiny důležitá pro současný udržitelný management krajiny.

Pojetí krajiny ve společenskovedních oborech a v ekologii (envi-aplikace konceptu paměti krajiny).

Aplikace teorie ekotonů, ostrovů a metapopulací v environmentální praxi tvorby kulturní krajiny.

Silné a slabé stránky koncepce ekologických sítí v krajině.

Ekologie obnovy v praxi ekosystémového managementu kulturní krajiny (sukcese versus rekultivace).

Ekosystémové služby - aplikace konceptu v environmentální praxi ekosystémového managementu.

4a) Ekonomické aspekty rozvoje

Předmět Ekonomie

Trh, poptávka a nabídka, efektivita trhů, elasticita, zásahy státu

Výroba a náklady, dokonalá a nedokonalá konkurence, druhy firem

Externality, veřejné statky a zdroje s volným přístupem, analýza nákladů a přínosů

Politická ekonomie a vztah mezi ekonomii, etikou a veřejnou politikou

Trh práce a nezaměstnanost

Měření ekonomické aktivity, ekonomický růst a výkyvy

Peníze, inflace a bankovní systém

Agregátní poptávka a nabídka a makroekonomická politika

Daňová politika, daně a veřejné rozpočty v ČR, veřejné rozpočty a zadlužení

Riziko, asymetrické informace, finanční systém

Předmět Rozvojová ekonomie

Klasifikace rozvojových zemí a přístupy k měření rozvoje

Koncept a měření chudoby a politiky ke snížení chudoby

Koncept a měření nerovnosti, rozvojové implikace, politiky ke snížení nerovnosti

Příčiny ekonomického růstu a vztah mezi růstem, chudobou a nerovností

Populační vývoj, rozvojové implikace, populační politika

Koncept udržitelnosti, diskontování, měření udržitelnosti

Zemědělství v rozvojových zemích

Mikrofinance

Rozvojová pomoc, efektivnost, ostatní rozvojové politiky

Mezinárodní obchod, obchodní preference, strategie obchodu a industrializace

4b) Environmentální aspekty rozvoje

Předmět Environmentální geografie

Lidská populace, nedostatek a životní prostředí

Komodity, trhy a životní prostředí

Instituce a „commons“ v kontextu životního prostředí

Přírodní rizika a hazardy

Politická ekonomie v kontextu životního prostředí

Sociální konstrukce přírody

Předmět Environmentální etika

Biocentrismus - etika úcty k životu. Schweitzer a Taylor

Vztah člověk-zvíře v novověkých dějinách západu. Zoocentrismus. Singer a Regan

Systémové přístupy v environmentálním myšlení: Carsonová, Leopold, Lovelock

Individuální přístupy v environmentální etice - hluboká a hlubinná ekologie, ekofeminismus

Sociální ekologie: Bookchin, Hellerová, Staudenmaier a Driskell

Teocentrismus: Skolimovski, White, Chardin

Antropocentrismus: Hardin, Boulding

Environmentální sociologie

Individualizovaná společnost. Pojem hodnoty a materiálních a postmateriálních hodnot

Společnost běžícího pásu – ekonomický růst a společnost jako běžící pás

Spotřeba a její role v moderní společnosti. Okázalá spotřeba, dobrovolná skromnost

Sociální konstrukce environmentálních problémů. Věda a její role při (roz)poznávání environmentálních problémů. „Zelená“ kritika vědy

Riziko. Kultura rizika. Sociologie rizika. Riziková společnost.

Environmentální hnutí. Role sociálních hnutí při ochraně životního prostředí.

4c) Sociální aspekty rozvoje

Předmět Urbanizace

Ekonomické aspekty urbanizace, teorie urbanizace

Environmentální aspekty urbanizace

Urbanizace v Africe

Urbanizace v Asii

Vliv migrace na urbanizaci v historii a současnosti

Budoucnost měst a smart cities

Předmět Rozvojové aspekty migrace

Mezinárodní migrace – historie, současnost, budoucí trendy

Migrace z rozvojových zemí

Vnitřní migrace

Remittance

Kvalifikovaná migrace

Pozitivní a negativní dopady mezinárodní migrace

Návratová a cirkulární migrace

Předmět Komunitní rozvoj a participace

Historie participace v západní Evropě

Participace v ČR po roce 1993

Místní Agenda 21

Národní síť Zdravých měst ČR

Participativní rozpočtování

Nevolební participace v ČR

GeoParticipace